



Explore Utsjoki

LAPLAND



UTSJOEN MATKAILUN KEHITTÄMISOH- JELMA JA MAANKÄYTTÖSUUNNITELMA

19.2.2020



Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SWECO



SISÄLTÖ

SISÄLTÖ 2

1. ALUKSI 3

UTSJOEN MATKAILUN KEHITTÄMISOHJELMA JA MAANKÄYTTÖSUUNNITELMA 3

Kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma 3

Prosessi ja työn organisointi 3

Menetelmät 3

Matkailun kehittämisen tavoitteet Utsjoella 4

Matkailun kehittämisen lähtökohdat 6

2. KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT 6

Utsjoen matkailutilastoja 2010-2019 6

Matkailun kehityssuunta ja trendit 6

Nykyiset matkailupalvelut Utsjoella 7

Utsjoen matkailun kehittämisen S.W.O.T 8

MATKAILUN VISIO 9

3. MATKAILUN KEHITTÄMISOHJELMA 9

Visiokysely 9

Kyläillat 10

Toimijahaastattelut 10

KEHittämisohjelma 11

Matkailun pääkohderyhmät 11

Matkailun kehittämisen strategiset valinnat 11

Matkailun maankäytön periaatteet 12

4. MATKAILUN MAANKÄYTTÖSUUNNITELMA 12

Kehittämistoimenpiteet 13

yleisiä kehittämissuosituksia 20

Neuvottelukäytäntöjen toteutus 20

Vastuullinen ja kestävä matkailu kaikessa

toiminnassa 20

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ UTSJOEN MATKAILUN

KEHITTÄMISESTÄ 21

Matkailun kehittymisen tulevaisuuden näkymät

Utsjoella 21

Matkailun kehittämisen riskit 21

Loppusanat 21

5. LÄHTEET 22

6. LIITTEET 22



1. ALUKSI

UTSJOEN MATKAILUN KEHITTÄMISOHJELMA JA MAANKÄYTTÖSUUNNITELMA

Kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma on laadittu tarpeesta saada uusia matkailuinvestointeja ja -palveluja Utsjoen kunnan alueelle. Lisäksi on pyritty vastaamaan entistä paremmin kasvavaan kansainväliseen, erityisesti talveen kohdistuvaan matkailukysyntään. Saamelaisuus, kulttuurisensitiivisyys, autenttisuus, paikallisuus ja kestävä matkailutoiminta ovat Utsjoella kaiken kehittämisen lähtökohtana.

Suunnitelmassa on pyritty konkreettisiin kehittämisehdotuksiin, jotka ovat realistista toteuttaa. Tavoitteena on ollut luoda yhteinen matkailun kehittämisenäkymys, jonka sisältöihin osapuolet voivat sitoutua. Prosessin aikana on pyritty löytämään yhteinen näkemys myös erilaisten, maankäyttöä koskevien intressien yhteensovittamisesta.

Utsjoki on Suomen pohjoisin kunta, jolla on ainutlaatuiset edellytykset kehittyä profiililtaan erilaisena Lapin matkailukuntana. Utsjoen sijainti ja luonnonympäristö luovat loistavat olosuhteet ympärivuotiselle ja kansainvälistyvälle matkailulle. Kaamos ja yötön yö, Norjan läheisyys ja lohijoki Teno, Kevon kanjoni, Kaldoaivin erämaa-alue ja lukemattomat muut kohteet ovat laajasti tunnettuja ja muovaavat mielikuvia eksoottisesta matkailualueesta. Hiljaisuus, pimeys, lumi ja jää sekä luonnon kokeminen kahdeksana vuodenaikana kiinnostavat kotimaassa ja kansainvälisesti.

Prosessi ja työn organisointi

Matkailun kehittämisohjelmaa ja maankäyttösuunnitelmaa on ohjannut Utsjoen kunnan viranhaltijoista, päättäjistä, toimialojen- ja paliskuntien edustajista koottu ohjausryhmä, joka on kokoontunut työn aikana 4 kertaa. Ohjausryhmään ovat kuuluneet seuraavat henkilöt:

Raimo Hekkanen	Elinvoimalautakunnan pj., Nuorgamin Lomakeskus
Petteri Valle	Saamelaismatkailu ja -yrittäjät ry, Holiday Village Valle
Ismo Manninen	Tenonlaakson Yrittäjät ry, vpj, Kari-gasKeittiöt
Vesa Länsman	Kaldoaivin paliskunta, poroisäntä
Ari-Heikki Aikio	Paistunturin paliskunta, poroisäntä
Matti Keränen	Metsähallitus Kiinteistökehitys, tuotantopäällikkö
Eeva-Maarit Aikio	Utsjoen kunta, kehittämis- ja elinkeinopäällikkö
Markku Porsanger	Utsjoen kunta, vt. kiinteistöpäällikkö
Samu Rötkönen	Lapin liitto, aluekehitysasiantuntija

Konsultin apuna suunnittelutyössä on toiminut työryhmä, johon kuuluvat kehittämis- ja elinkeinopäällikkö Eeva-Maarit Aikio, hankkeen projektipäällikkö Ulla-Maija Uusitalo, rakennustarkastaja Markku Porsanger ja kunnanjohtaja Vuokko Tieva-Niittyvuopio.

Suunnitelman on laatinut konsulttityönä Sweco Ympäristö Oy, jossa työhön ovat osallistuneet projektipäällikkö FM Kimmo Vähäjäylkkä sekä asiantuntijoina FM Johanna Lehto, Arkkitehti Sanukka Lehtiö ja FM Satu Suikola. Suunnittelussa on käyty vuorovaikutteista keskustelua Utsjoen matkailubrändin kirkastaminen -hankkeen laatineen konsultin, Kota Kollektiivi, työryhmän kanssa.

Menetelmät

Suunnittelussa on ollut keskeistä hyvin tiivis vuorovaikutus alueen matkailutoimijoiden sekä muiden suunnitteluosapuolten ja sidosryhmien kanssa (kuva 1). Työn



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

aikana on järjestetty useita kaikille kiinnostuneille avoimia vuorovaikutustilaisuuksia. Keskustelutilaisuuksiin on osallistunut mm. Utsjoen kunnan päättäjiä, matkailu- ja muita yrittäjiä, paliskuntien edustajia, Metsähallituksen edustajia ja kuntalaisia. Työssä on käytetty seuraavia vuorovaikutusmenetelmiä:

- suunnittelutyön alkaessa työlle määritettiin ohjausryhmä, joka kokoontui työn edetessä säännöllisesti kuulemaan ja keskustelemaan työn sisällöstä.
- työn aikana järjestettiin avoimia info- ja keskustelutilaisuuksia Utsjoella ja Karigasniemellä, joissa osallistujat pääsivät kuulemaan työn etenemisestä, esittämään kysymyksiä ja keskustelemaan matkailun kehittämisestä konsultin ja Utsjoen kunnan edustajien kanssa.
- kaikille Utsjoen matkailun kehittämisestä kiinnostuneille järjestettiin verkkokysely, jolla pyrittiin selvittämään matkailun nykytilaa ja kehitystarpeita mm. majoitus-, ravintola- ja ohjelmapalveluiden laadusta ja riittävydestä, retkeilyreiteistä, saavutettavuudesta sekä Utsjoen matkailun vahvuuksista ja heikkouksista.
- työn aikana konsultti tapasi yli 10 Utsjoella toimivaa matkailuyrittäjää. Tapaamisten aikana keskusteltiin yrittäjien mahdollisista kehityshankkeista sekä Utsjoen matkailua ja kuntalaisten virkistystä palvelevista kehittämisideoista.

- Kaldoaivin ja Paistunturin paliskuntien edustajille järjestettiin erillisiä keskustelutilaisuuksia, joissa keskusteltiin matkailun ja poronhoidon yhteensovittamisesta mm. reittien ja ohjelmapalvelutoiminnan osalta.
- Metsähallituksen Luontopalvelujen ja Kiinteistökehityksen edustajia kuultiin suunnitteluprosessin aikana reitteihin, kehittämiskohteisiin ja Metsähallituksen maaomaisuuden kehittämiseen liittyen.
- työn loppuvaiheessa kaikille kiinnostuneille tarjottiin mahdollisuus kommentoida suunnitteluaineistoa.
- Utsjoen kunnanhallitusta informoitiin erikseen työn loppuvaiheessa ja pyydettiin kommentteja suunnitelmaan

Matkailun kehittämisen tavoitteet Utsjoella

Työn tavoitteena on ollut laatia Utsjoelle tulevaisuuteen tähtäävä, monipuolisesti matkailun kasvupotentiaalia hyödyntävä, kansainvälistyvän matkailun kehittymisen huomioon ottava matkailun maankäyttö- ja kehittämissuunnitelma. Tavoitteena on kehittää matkailusta Utsjoella keskeinen elinkeino, joka tuo kuntaan uusia investointeja, merkittävästi lisää matkailutuloa, uusia työpaikkoja, verotuloja ja tulomuuttoa. Kaiken kaikkiaan lisätä Utsjoen näkyvyyttä ja parantaa merkittävästi Utsjoen elinvoimaisuutta. Tavoitteena on ollut nostaa

1. NYKYTILA-ANALYYSI

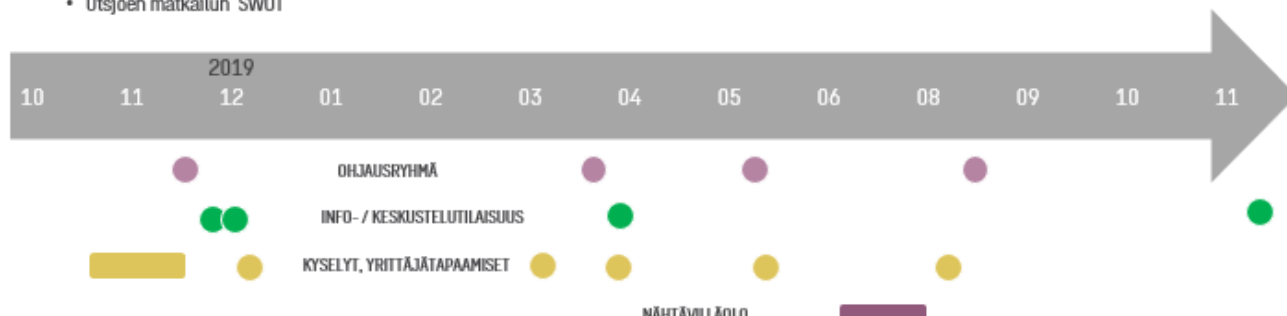
- Lähtöaineiston kokoaminen ja sen analyysi
- Kuvaus Utsjoen matkailun nykytilasta
- Visiokysely (sähköistä ZEF-kyselytyökalua käyttäen)
- Matkailutrendien kuvaaminen
- Paikallisen toimintaympäristön ja matkailupalvelujen tarjonnan kuvaaminen
- Utsjoen matkailun SWOT

2. MATKAILUN STRATEGISET LINJAUKSET, KEHITTÄMIS-SUUNNITELMA JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

- Sidosryhmäkeskustelut ja teematyöpajat kylissä
- Utsjoen matkailuvision kuvaaminen
- Utsjoen matkailun strategiset linjaukset
- Kehittämissuunnitelma: matkailun teemat ja kärkikohteet
- Toimenpide-ehdotukset

3. MATKAILUN MAANKÄYTÖN SUUNNITELMAN MUODOSTAMINEN

- Maankäytön ja toimintojen esittäminen aluekohtaisilla kartoilla
- Keskustelut maankäytön ratkaisuksista sidosryhmien kanssa ja kyläiloissa
- Tarkastelu suhteessa kaavoitukseen
- Reittien tuotteistaminen
- Esimerkilaskelmat
- Visuaalinen loppuraportointi



Kuva 1. Utsjoen matkailun kehitysohjelman ja maankäyttösuunnitelman työvaiheet.



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

Utsjoki nykyistä huomattavasti näkyvämmän Suomen matkailukartalle ja herättää kansainvälistä kiinnostusta.

Suunnitelman kehittämisohjelmaa koskevassa osiossa tavoitteena on ollut muodostaa Utsjoelle uskottava, realistinen ja innostava visio, matkailun tulevaisuutta eteenpäin vievät tavoitteet sekä vision ja tavoitteet toteuttava sisältö, johon yrittäjät, päättäjät ja muut toimijat sitoutuvat.

Utsjoen matkailun kehittämiseksi on hankkeen ohjausryhmässä kiteytetty seuraavat tavoitteet:

- kansainvälisen näkyvyyden ja kysynnän lisääminen Utsjoen matkailussa.
- investointien mahdollistamisen myötä matkailutulon ja yritysten liikevaihdon kasvun sekä edelleen matkailutyöpaikkojen aikaan saamisen.
- Utsjoen matkailuprofiilin kirkastaminen vastaamaan toimintaympäristössä ja kysynnässä tapahtuneita muutoksia.
- ympärivuotisen matkailutoiminnan lisääntyminen Lapin kahdeksan vuodenajan ympärillä uusien sesonkien ja palvelujen muodossa.
- vastuullinen ja hallittu matkailurakentaminen huomioiden Utsjoen herkän luonnon ja maiseman, saamelaisen kulttuurin ja paikalliset lähtökohdat.
- matkailun ja muun maankäytön yhteensovittaminen sekä hyväksyttävyyden ja sosiaalisen toimiluvan saaminen matkailutoiminnan kehittämiselle.
- matkailun kehittäminen Utsjoella yhteistyössä eri osapuolten kanssa, toisia kuunnellen ja näkemyksiä yhteen sovittaen.

Matkailun maankäyttösuunnitelman tavoitteena on ollut osoittaa, miten matkailun majoitusrakentaminen, reitit, ohjelmapalvelualueet ja matkailun muu infrastruktuuri toteutetaan maankäytössä toimintoja yhteensovittaen. Tavoitteena on ollut luoda matkailun aluerakenne, joka palvelee myös kuntalaisia merkittävänä virkistysympäristönä.

Tavoitteena on ollut viedä kehittämistoimenpiteet mahdollisimman konkreettiselle tasolle osoittamalla alueittain matkailun kehittämiskohteita karttamerkinnoin. Toimenpiteitä on myös priorisoitu ja niille on laadittu alustavat toimenpideohjelmat, jotka sisältävät kustannusarvion, toteutuksen aikataulun ja toteuttajatahot. Keskeisten kohteiden osalta on laadittu esimerkkilaskelmia, joiden kautta tavoitteena on ollut osoittaa kehittämistoimenpiteiden realistisuus.

Keskeinen tavoite Utsjoen matkailun kehittämisessä on ollut ja tulee jatkossakin olla kestävä ja vastuullinen matkailu. Tämä tarkoittaa matkailun kehittämistä ekologisesti, taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti vastuullisella tavalla.

Matkailun logistiikka, majoitusrakentaminen, ohjelmapalvelut ja muu matkailutoiminta tulisi toteuttaa ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavalla tavalla. Matkailun hiilijalanjäljen pienentäminen on tärkeää. Taloudellisesti vastuullinen matkailu pyrkii luomaan kestäviä ja monikäyttöisiä rakenteita, joista hyötyy myös Utsjoen kunta esim. asuntorakentamisen ja tulomuuton kautta. Yhteiskunnallisesti vastuullisessa matkailussa huomioidaan paikallinen väestö ja tarjotaan heille uusia yritys- ja työllisyysmahdollisuuksia.

Matkailun kehittämisen tavoitteena on lisätä Utsjoen elinvoimaa kokonaisvaltaisesti ja lisätä hyvinvointia kaikilla osa-alueilla.



2. KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

MATKAILUN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

Utsjoen matkailutilastoja 2010-2019

Vuonna 2019 Utsjoella kirjattiin 23 814 yöpymistä, joista kotimaisia oli 16 860 ja ulkomaisia 6 954 yöpymistä. Ulkomaalaisista eniten matkailijoita tuli Saksasta (6,6 %) ja Alankomaista (5,0 %). Edellisvuoteen verrattuna yöpymiset lisääntyivät peräti 32 %. Vuonna 2010 Utsjoella kirjattiin 11 781 yöpymistä, joten matkailun kasvu on ollut merkittävää ja nopeaa. Yöpymisten määrä Utsjoella on tuplaantunut vuosien 2010-2019 välisenä aikana (kuva 2). Vuonna 2010 Utsjoella kirjattiin 11 781 yöpymistä, joista kotimaisia oli 8 271 ja ulkomaisia 3 192.



Kuva 2. Rekisteröidyt yöpymiset Utsjoella vuosina 2010-2018 (Visiittori.fi Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy, 2020).

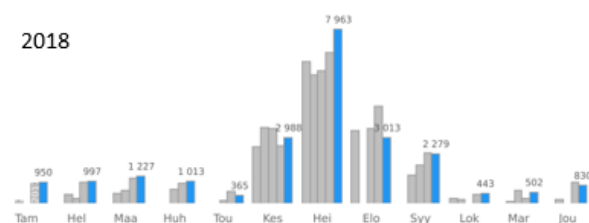
Majoitusliikkeitä Utsjoella on Tilastokeskuksen matkailutilaston mukaan ollut yhteensä 9 kpl vuonna 2018, joka on kaksi liikettä enemmän, kuin vuonna 2010. Myös vuodekapasiteetti on kasvanut vuodesta 2010 + 73 vuoteella. Utsjoen vuodekapasiteetti vuonna 2018 oli yhteensä 299 kpl.

Vuonna 2019 eniten matkailijoita Utsjoella yöpyi heinäkuussa, kesäkuukausien kesä-elokuun ollessa vilkkaimpia. Hiljaisimpia matkailukuukausia olivat toukokuu ja

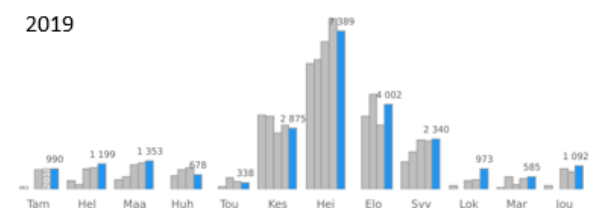
marraskuu (kuva 3). Edellisvuoteen nähden talvikuukausien matkustajamäärien osuus on hieman kasvussa. Sezonkien odotetaan tulevaisuudessa loivenevan matkailun kansainvälistyessä ja talvimatkailun kasvaessa uusien investointien ja matkailutuotteiden myötä.

Matkailijoiden viipymässä on myös havaittavissa pientä kasvua, kun vuonna 2010 viipymä Utsjoella on ollut 1,63 vrk ja vuonna 2019 1,70 vrk (kuva 3). Tämäkin johtuu pitkälti ulkomaisten matkailijoiden ja talvimatkailun kasvusta.

2018



2019



Kuva 3. Yöpymiset majoitusliikkeissä vuosina 2018 ja 2019 (Visiittori.fi Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy, 2020).

Suomen matkailutarjonnassa Utsjoki on matkailualueena vielä hyvin pieni, sillä Utsjoen markkinaosuus koko maan yöpymisistä on kokonaisuudessaan ainoastaan 0,1 % (Visiittori, 2020). Utsjoella on kuitenkin merkittävää matkailun kasvupotentiaalia, josta on saatu ensimmäisiä merkkejä kysynnän lisääntyessä.

Matkailun kehityssuunta ja trendit

Visit Finlandin tekemän tutkimuksen mukaan Suomeen tehtävien matkojen määrä on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2018 ulkomailla asuvat tekivät Suomeen



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

yhteensä 8,5 miljoonaa matkaa, joka on 3 % enemmän, kuin vuonna 2017.

Suomen ulkomaalaisia matkailijoita kiinnostaa erityisesti luonto: metsät, järvet, joet, kansallispuistot, lumi, jää, revontulet ja keskiyön aurinko. Visit Finlandin mukaan matkailijoita kiinnostaa kuitenkin yhä enemmän myös suomalaisten elämäntavat ja kulttuurin kokeminen, joka on osa Living like local -matkailutrendiä. Tämä trendi on avannut suomalaisille uusia mahdollisuuksia erottua edukseen matkailumaana. Kulttuurimatkailu onkin yksi nopeimmin kasvavista matkailun osa-alueista. Kulttuurimatkailu koostuu aineettomasta ja aineellisesta kulttuuriperinnöstä, taiteesta, museoista, taide- ja kulttuuritapahtumista sekä paikallisesta elämäntavasta. (Visit Finland, 2018).

Kansainvälisinä matkailutrendeinä nousussa ovat myös turvallisuus, puhtaus ja aidot matkailuympäristöt. Utsjoella on runsaasti luontaisia edellytyksiä onnistua houkuttelemaan matkailijoita juuri näiden matkailutrendien valossa. Myös kylmyys, pimeys, hiljaisuus ja vuodenaikojen vaihtelu ovat kansainvälisen matkailukysynnän näkökulmasta kiinnostavia ja tähän onkin onnistuttu

luomaan uusia matkailutuotteita mm. revontuli- ja kaamosmatkailun muodossa.

Nykyiset matkailupalvelut Utsjoella

Utsjoelle matkailukohteisiin saavutaan omalla autolla tietä E75 pitkin tai lentämällä lähimmälle lentokentälle Ivaloon, josta on parin tunnin ajomatka Utsjoelle. Rovaniemen kautta voidaan saapua lentämällä tai junalla, josta on edelleen päivittäisiä bussiyhteyksiä Utsjoelle.

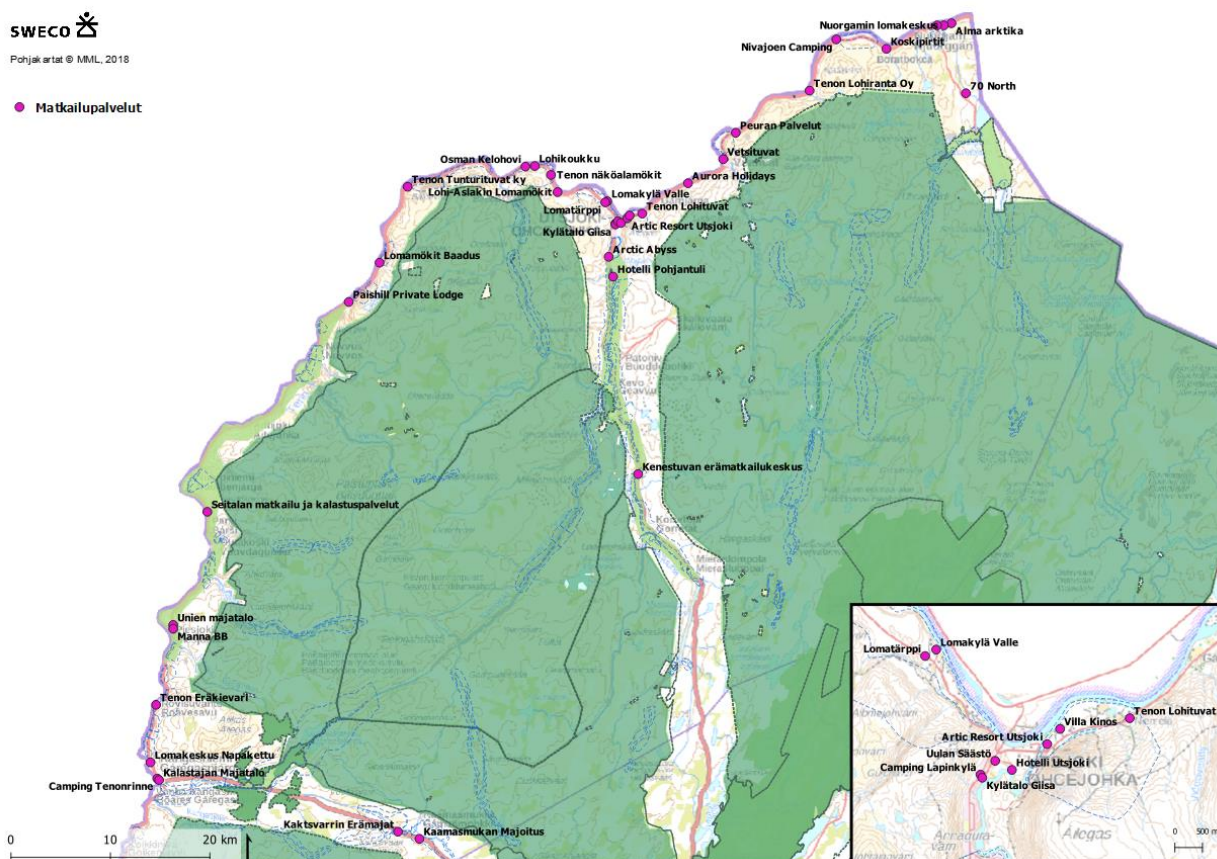
Utsjoki on Suomen ainoa saamelaisenemmistöinen kunta, joka sijoittuu kahden suuren erämaa-alueen (Kaldoaivin ja Paistunturin erämaa-alueet) väliin. Erämaa-alueiden reunoilla Utsjoella elämä keskittyy kolmen kylän – Utsjoen, Nuorgamin ja Karigasniemen – ympärille. Kyläalueet tarjoavat alueen asukkaille ja matkailijalle peruspalveluja. Matkailutoiminta on tällä hetkellä muutamien toimijoiden varassa, mikä rajoittaa majoitus-, ravitsemus- ja ohjelmalvelujen saatavuutta (kuva 4).

Kesämatkailu on pyörinyt vahvasti Tenon kalastuksen ympärillä, mutta hiljalleen kalastuksen tilalle on tullut uusia matkailutuotteita, kuten revontulet, tähtien ja



Pohjakartat © MML, 2018

● Matkailupalvelut



Kuva 4. Utsjoen nykyiset matkailupalvelut



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

yöttömän yön katselu sekä uudet harrastelajit, jotka ovat muuttaneet matkailua ympärivuotisemmaksi. Tämän ansiosta myös matkailupalveluiden toimintaedellytykset ovat parantuneet.

Utsjoen matkailutarjonta on paranemassa merkittävästi uusien investointien myötä. Majoituskapasiteettia lisätään ja uudistetaan nykyisissä majoituskohteissa ja Utsjoelle on rakentumassa uusi hotelli Tenojoen rantaan. Majoituskohteiden ympärille kehitetään ohjelmalvelutoimintaa ja juuri uusille aktiviteeteille on tarvetta löytää sijoittumiskohteita.

Utsjoen matkailun kehittämisen S.W.O.T

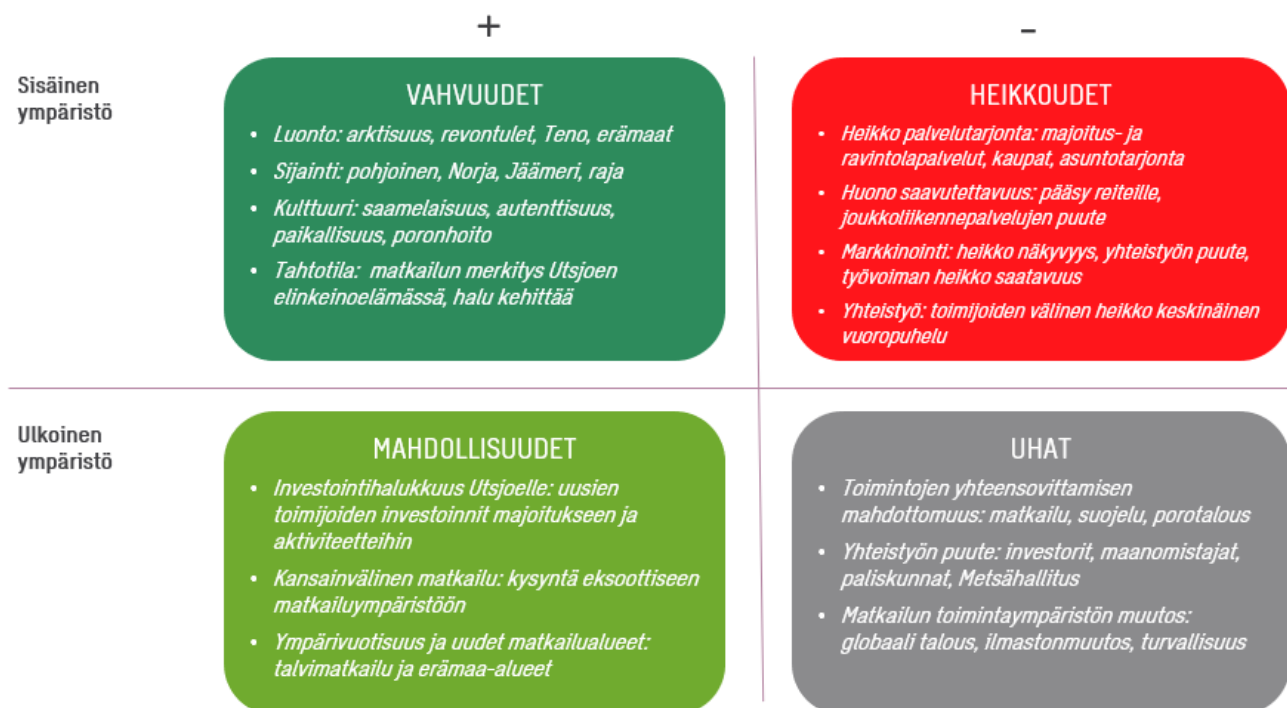
Utsjoen matkailun nykytilan vahvuuksia ja heikkouksia sekä tulevaisuuden mahdollisuuksia ja uhkia on selvitetty kehittämiskyselyn kautta ja edelleen analysoitu asiantuntijatyönä (kuva 5).

Utsjoen matkailun vahvuudet liittyvät erityisesti alueen ominaispiirteisiin, jotka tekevät Utsjoesta uniikin matkakohteen. Utsjoen matkailun vahvuuksina on tunnistettu luontoarvot, pohjoinen sijainti ja ainutlaatuinen kulttuuri. Matkailun kehittämisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että Utsjoella on vahva halu kehittää kuntaa matkailualueena.

Utsjoen matkailun heikkouksina on tunnistettu erityisesti palvelutarjontaan ja näkyvyyteen liittyviä haasteita. Utsjokea ei tunneta, eikä sitä osata sijoittaa Suomen matkailukartalle, kansainvälisestä tunnettuudesta puhumattakaan. Utsjoki on vaikeasti saavutettavissa, kaukana muista matkailualueista. Lisäksi etäisyydet kunnan sisällä ovat merkittäviä. Heikkoutena voidaan pitää myös toimijoiden yhteistyön vähäisyyttä ja erityisesti maankäyttöön heijastuvia ristiriitoja matkailun ja porotalouden välillä.

Utsjoen matkailun kehittymisen suurena mahdollisuutena on kansainvälisen ja kotimaisen kiinnostuksen ja kysynnän kasvu. Utsjoen kunnalla, alueen yrittäjillä ja ulkopuolisilla sijoittajilla on investointihalukkuutta mikä näkyy mm. matkailun rakennushankkeina ja muina investointeina. Matkailutrendien valossa Utsjoella on hyvät mahdollisuudet houkutella alueelle niin suomalaisia, kuin kansainvälisiä matkailijoita ympärivuotisesti.

Matkailijamäärien kasvu tuo mukanaan myös haasteita ja uhkia. Tämä näkyy jo nyt vaikeutena sovittaa yhteen uutta matkailurakentamista ja ohjelmalvelutoimintaa porotalouden ja muiden elinkeinojen kanssa. Matkailun kehittyminen voi kaatua yhteensovittamisen mahdottomuuteen. Myös globaalit, matkailuun vaikuttavat uhkat on tunnistettava.



Kuva 5. Utsjoen matkailun SWOT-analyysi.



3. MATKAILUN KEHITTÄMISOHJELMA

MATKAILUN VISIO

Utsjoen matkailuvision pohjana ovat alueen matkailun luontaiset kehittämisedellytykset, toimintaympäristössä ja kysynnässä tapahtuneet muutokset sekä yhteinen näkemys alueen matkailun tulevaisuudesta. Hankkeen ohjausryhmässä Utsjoen matkailuvisioksi on määritetty:

Utsjoen matkailu tarjoaa arktisessa luonnossa laadukkaan ja yksilöllisen elämyksen ja kulttuurikokemuksen kaikkina vuodenaikoina. Matkailupalvelut tuotetaan vastuullisesti, kestävästi ja paikallisista lähtökohdista.

Matkailuvision muodostamiseksi ja mahdollisimman laajan näkökulman saamiseksi toteutettiin visiokysely Utsjoen matkailun nykytilasta ja kehittämistarpeista sekä laaja toimijoiden haastattelukierros.

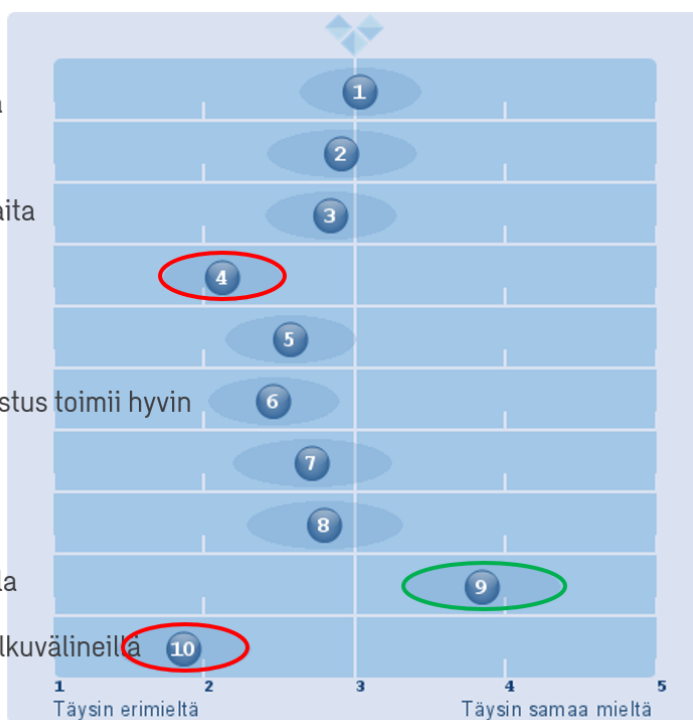
Visiokysely

Utsjoen matkailun visiokysely toteutettiin marraskuussa 2018 verkkokyselynä konsultin käytössä olevaa ZEF-kyselytyökalua hyödyntäen. Kysely toteutettiin suomeksi ja englanniksi, jotta sekä kotimaisilla että ulkomaalaisilla matkailijoilla oli mahdollisuus kertoa näkemyksiään Utsjoen matkailun nykytilasta ja kehittämistarpeista.

Kyselyyn saatiin yhteensä 97 vastausta, joista 39 % oli kotimaan matkailijoita, 1 % ulkomaan matkailijoita, 23 % alueen asukkaita, 20 % alueen yrittäjiä ja loput muita alueen kehittämisestä kiinnostuneita.

Yleisesti visiokyselyyn vastanneet pitivät Utsjoen matkailupalvelutarjontaa heikkona, koska palvelutarjontaa ei ole riittävästi ja palvelut toimivat vain sesonkiluontoisesti muutamien kuukausien sykleissä. Vastaajat myös kokivat, että matkailupalveluista ja retkeilyreiteistä on liian vähän tietoa saatavilla (kuva 6).

1. Tarjolla oleva majoituspalvelut on laadukkaita
2. Majoituspalveluita on tarjolla riittävästi
3. Tarjolla olevat ravintolapalvelut ovat laadukkaita
4. Ravintolapalveluja on tarjolla monipuolisesti
5. Tarjolla olevat muut palvelut ovat laadukkaita
6. Paikan päällä Utsjoen matkailupalvelujen opastus toimii hyvin
7. Utsjoen kesäaktiviteetit ovat monipuolisia
8. Utsjoen talviaktiviteetit ovat monipuolisia
9. Utsjoki on hyvin saavutettavissa henkilöautolla
10. Utsjoki on hyvin saavutettavissa julkisilla kulkuvälineillä



Kuva 6. Visiokyselyn väittämiä ja tuloksia Utsjoen matkailun nykytilasta.



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

Visiokyselyssä Utsjoen kolmeksi merkittävimmäksi matkailun vahvuudeksi nousivat:

- luonto: tunturit, arktisuus, Teno, revontulet ja vuodenajat.
- sijainti: pohjoinen sijainti, Norjan ja Jäämeren läheisyys.
- kulttuuri: saamelainen kulttuuri, rauhallisuus ja omaleimaisuus.

Näiden vahvuuksien pohjalta Utsjoen matkailuvisio on rakennettu.

Kyläillat

Utsjoen matkailun kehittämismahdollisuuksia on pohdittu kyläilloissa ja muissa keskustelutilaisuuksissa, joiden tulokset ovat olleet myös vaikuttamassa matkailuvision ja matkailun kehittämistavoitteiden muodostamiseen.

Maaliskuussa 2019 Utsjoella ja Karigasniemellä järjestettiin kyläillat, joissa paikalliset pääsivät kuulemaan työn etenemisestä ja keskustelemaan karttojen äärellä Utsjoen matkailun maankäytön kehittämisestä. Kyläilloissa keskusteltiin mm. kesä- ja talvireiteistä ja niiden saavutettavuudesta, ohjelmalvelutoiminnoista, matkailurakentamisesta ja kuntalaisten virkistysmahdollisuuksista.

Kyläilloissa Utsjoen matkailun tavoitetilaa profiloitiin luonnonläheisenä, kestäväenä ja uniikkina matkakohteenä. Iltojen aikana nostettiin erityisesti esille tarve yhteistyölle matkailun kehittämisessä, jotta Utsjoen matkailu saisi paremmin näkyvyyttä. Keskusteluissa nousi esille tarve matkailua ja kuntalaisten virkistystä palveleville lähireiteille sekä tarve päästä tunturiin kaikilta kyläalueilta.

Hankkeen loppuvaiheessa järjestettiin marraskuussa 2019 keskustelutilaisuus Utsjoen kunnantalolla. Tilaisuudessa esiteltiin hankkeen etenemistä, strategisia valintoja ja toteuttamiskohteita eri alueilla. Keskustelussa painottui erityisesti tarve luoda uusia palveluja ja reittejä kylien välittömässä läheisyydessä ja sovittaa matkailua yhteen muiden toimintojen kanssa.

Toimijahaastattelut

Hankkeen aikana tavattiin useassa eri vaiheessa alueen matkailuyrittäjiä, ulkopuolisia investoijatahoja, Kaldoavina ja Paistunturin paliskuntien edustajia, Metsähallituksen Luontopalvelujen ja Kiinteistökehityksen edustajia sekä Utsjoen matkailun kehittämisestä kiinnostuneita muita henkilöitä. Heidän kanssaan keskusteltiin matkailun kehittämisen mahdollisuuksista ja tavoitteista sekä yhteensovittamisen haasteista.

Yrittäjien toiveena on ”saada Utsjoki maailmankartalle” eli lisätä alueen näkyvyyttä ja tunnettuutta uniikkina matkailualueena. Suuri osa yrittäjistä haluaa kehittää Utsjokea kestäväen ja vastuullisen matkailun alueena, joka hyödyttää myös paikallisia toimijoita ja lisää alueen elinvoimaa. Suurimmat huolenaiheet liittyvät matkailualueen ja kohteiden saavutettavuuteen, matkailulogiistiikkaan ja toimintojen yhteensovittamiseen. Yrittäjien mukaan matkailu kehittyminen on pitkälti kiinni siitä, löydetäänkö sopivia alueita aktiviteeteille ja ohjelmalvelutoiminnoille Utsjoelta, vai valuuko hyöty esim. Norjaan, jonne toiminnot joudutaan siirtämään, jos niille ei löydy paikkoja Utsjoelta.

Paliskuntien ja Metsähallituksen edustajien kanssa on keskusteltu erityisesti matkailun yhteensovittamisen tarpeista suhteessa porotalouteen, suojelu- ja maisemiarvoihin ja saamelaiseen kulttuuriin. Tavoitteena on ollut löytää paikkoja matkailun kehittämiselle niin, etteivät muut elinkeinot ja luontoarvot vaarannu. Kysymys on ennen muuta maankäytöstä ja yhteisten pelisääntöjen rakentamisesta mm. ohjelmalvelujen osalta. Tavoitteena on ollut kehittää ohjelmalvelutoimintaa niin, että mahdollisimman pitkälti erämaa-alueilla liikuttaisiin ohjatusti ja yhteisiä sopimuksia noudattaen.

Utsjoen kunnan päättäjien ja viranhaltijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa on noussut vahvasti esille tavoite kehittää kuntaa elinvoimaisena, matkailutoimintaa edistäen. Tärkeä tavoite on luoda paikallisille asukkaalle uusia työllistymis- ja yrittämisen mahdollisuuksia matkailussa ja valuttaa muutenkin matkailun tuomia hyötyjä mahdollisimman laajasti paikallistasolle. Matkailuinfraan rakentamisen tavoitteena on luoda toimiva ja houkutteleva virkistysympäristö myös kunnan asukkaalle.



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

KEHITTÄMISOHJELMA

Matkailun pääkohderyhmät

Visit Finland on laatinut matkailuyrityksille kohderyhmäoppaan, jossa on profiloitu matkailijaryhmiä mm. kulkukäyttäjien perusteella. Utsjoen matkailun pääkohderyhminä on tunnistettu erityisesti:

- **aktiiviset seikkailijat**, jotka etsivät aktiivista toimintalomaa luontomaisemissa. Aktiiviset seikkailijat ovat kiinnostuneet mm. extreme-urheilulajeista, maastohiihdosta, eläintenkatselusta, talvisesta ja arktisesta luonnosta sekä vesi- ja lumiaktiviteeteista.
- **luontonautiskelijat**, jotka haluavat ladata akkuja luonnon rauhassa. Luontonautiskelijat ovat kiinnostuneet mm. kansallispuistoista, metsistä ja järvistä, revontulista, keskiyönauringosta, erämaaretriiteistä, sienestyksestä ja marjastuksesta.
- **luonnonihmeiden metsästäjät**, jotka etsivät ainelaituisia luontokokemuksia. Luonnonihmeiden metsästäjät ovat kiinnostuneet mm. revontulista, yöttömistä öistä, kansallispuistoista ja metsistä.

Potentiaalia on tunnistettu myös aitouden etsijöissä, jotka ovat kiinnostuneita tutustumaan paikalliseen elämäntapaan mm. ruoan, saunan, erikoisten majoituskohdeiden ja kulttuurikohteiden kautta. Myös suomalaisen luksuksen etsijät ovat Utsjoen potentiaalinen kohderyhmä. He haluavat kokea kokonaisvaltaista hyvinvointia mm. uniikkien majoituskohteiden, hyvinvointipalvelujen, husky- ja porosafarien ja kevyiden liikunta-aktiviteettien kautta.

Matkailun kehittämisen strategiset valinnat

Utsjoen matkailun kärkiteemoiksi ja -kohteiksi on valittu sisältöjä ja kokonaisuuksia, jotka vastaavat alueelle kohdistuvaan matkailukysyntään ja johon Utsjoella on luontaiset edellytykset vastata. Teemoittelussa on tehty yhteistyötä Utsjoen matkailubrändin kirkastaminen -hankkeen konsultin asiantuntijoiden kanssa.

Utsjoen matkailun kärkiteemoina ja -tuotteina ovat nousseet esille mm. arktiset aktiivilomat Jäämeren

käynteineen, luonnon ilmiöiden, kuten revontulien elämyksellinen kokeminen, aidot paikalliset elämykset, kuten saamelaisuus ja paikallinen elämäntapa sekä erilaisten aktiviteettien turvallinen harrastaminen.

Utsjoen matkailun kehittämiseksi on tärkeää tehdä strategisia valintoja, jotka ohjaavat matkailun kehittämistä Utsjoella nyt ja tulevaisuudessa. Utsjoen matkailua koskevat mm. seuraavat strategiset linjaukset:

- matkailua kehitetään Utsjoella tärkeänä elinkeinotoimintana. Kunta vastaa matkailun toimintaympäristön kehittämisestä mm. kaavoituksen ja hanketoiminnan kautta.
- matkailun kehittämistoimenpiteet ohjataan kylien läheisyyteen nykyistä matkailuinfraa hyödyntäen. Matkailua kehitetään niin, että se palvelee paikallisia myös virkistysympäristönä.
- Utsjoen matkailua kehitetään kestäväällä ja vastuullisella tavalla. Matkailutoiminnassa tulee näkyä ekologinen, taloudellinen ja yhteiskunnallinen vastuullisuus. Matkailun tulee hyödyttää myös paikallisia tahoja. Majoitusrakentamisessa pyritään korkeaan laatuun ja luonnonmukaisuuteen.
- Utsjoen, Nuorgamin ja Karigasniemen kyliä kehitetään osana matkailukokonaisuutta. Kylien matkailullinen keskipiste, matkailukohteet, lähireitit ja muut palvelut opastetaan selkeästi. Kohteiden saavutettavuutta parannetaan mm. reittien kehittämisen kautta.
- saamelaisuus ja paikallisuus nostetaan esille mm. musiikin, käsitöiden, tapahtumien ja ruokaperinteen keinoin. Matkailijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua paikalliseen arkeen.
- porotalous huomioidaan Utsjoella merkittävänä elinkeinona. Matkailutoimijoiden, palikuntien ja Metsähallituksen välille luodaan toimivia neuvottelumenettelyjä, joissa varmistetaan toimintojen yhteensopivuus ja toiminnan pelisäännöt.
- Utsjoen saavutettavuutta parannetaan logistisia yhteyksiä ja palveluja kehittämällä. Matkailu- ja liikennepalveluista tiedotetaan ja markkinoidaan kattavasti.



4. MATKAILUN MAANKÄYTTÖSUUNNITELMA

MATKAILUN MAANKÄYTÖN PERIAATTEET

Lähtökohtaisesti Utsjoen matkailua kehitetään siellä missä on asiakkaita ja asukkaita. Näitä ovat ennen muuta kuntakeskus Utsjoki sekä matkailukylät ja rajanylityspaikat Nuorgam ja Karigasniemi. Näissä kaikissa kylissä on jo vuosikymmenten ajan ollut matkailutoimintaa. Kylissä asuu myös valtaosa Utsjoen kunnan asukkaista ja matkailupalvelut toimivat niissä paikallisille merkittävänä virkistyspalveluina.

Kylien ohella jokivarret (Tenojoki, Utsjoki, Inarinjoki) ovat myös vyöhykeitä, joissa on majoituspalveluja ja matkailuun liittyviä aktiviteetteja. Nämä luontaistalouden vyöhykkeet sijaitsevat jokien ja tunturien erämaa-alueiden välissä. Luontaistalousvyöhykkeen jokivarsilla

on runsaasti pienehköjä ja perinteisiä matkailuyrityksiä ja muita matkailua tukevia palveluja.

Erämaa-alueilla matkailua voidaan kehittää lähinnä nykyisiin retkeily- ja muihin reitteihin tukeutuen. Erämaa-alueilla on myös kalastukseen, retkeilyyn ja porotalouteen liittyviä kämppejä ja tukikohtia, joita voidaan sopimuspohjaisesti hyödyntää matkailussa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita erämaa-alueilla ovat paliskunnat ja Metsähallituksen Luontopalvelut.

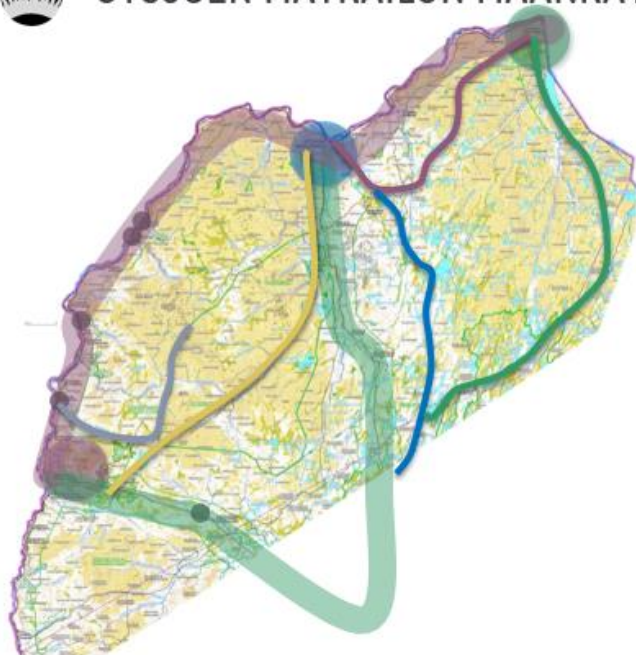
Utsjoen matkailualueet voidaan jakaa kolmeen vyöhykkeeseen:

- A. **matkailukylät** – Nuorgam, Utsjoki ja Karigasniemi
 - Nuorgam: Tenon lohimatkailua ja eksoottista talvimatkailua, etappi matkalla Jäämeren rannalle Norjaan.



UTSJOEN MATKAILUN MAANKÄYTÖN PERIAATTEET

SWECO



A

MATKAILUKYLÄT –
NUORGAM, UTSJOKI JA
KARIGASNIEMI

B

JOKIVARRET JA
VALTATIET –
LUONTAISTALouden
VYÖHYKKEET

C

NYKYISET REITIT –
OLEMASSA OLEVAN
INFRAN
HYÖDYNTÄMINEN

Kuva 7. Matkailun maankäytön periaatteet.



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

- Utsjoki: Uniikki matkailuympäristö, jossa saamelainen kulttuuri on lähellä, yhteys Saamensillan kautta Norjaan.
- Karigasniemi: Matkailupalvelujen kylä ja rajanylityspaikka, jonka läheisyydestä pääsee Kevon kanjoniin ja muille retkeily-reiteille.
- B. **Jokivarret ja valtatie** – luontaistalouden vyöhykkeet.
- C. **Nykyiset reitit** – olemassa olevan infran hyödyntäminen, jossa liikkuminen tapahtuu pääsääntöisesti ohjatusti matkailun ohjelmalvelutoiminnan kautta.

Matkailun maankäytön suunnittelussa keskeistä on löytää matkailurakentamiselle ja ohjelmalvelutoiminnalle alueita ja reittejä, jotka ovat tukemassa nykyistä maankäyttöä ja palvelurakennetta. Utsjoelle suunnitellut majoitusinvestoinnit sijaitsevat kaikki matkailukylissä tai niiden välittömässä läheisyydessä. Ohjelmalvelutoiminnalle (mm. kelkkailu, poroajelut, mönkijäajelut, ohjatut retket, maastopyöräsafarit, kalastus) pyritään löytämään kohteita nykyisten reittien ja kylien lähi-kohteiden alueelta. Matkailun, suojelun, porotalouden ja muun toiminnan intressejä pyritään sovittamaan yhteen neuvottelemalla osapuolten kesken.

KEHITTÄMISTOIMENPITEET

Utsjoella investoidaan matkailun kehittämiseen jo käynnistettyjen ja suunnitteilla olevien matkailuinvestointien myötä. Tällä hetkellä rakenteilla on matkailuhotelli jokitörmälle Utsjoen ja Tenon yhtymäkohtaan. Uutta majoituskapasiteettia ollaan suunnittelemassa nykyisen hotellin yhteyteen Utsjoen kylän länsipuolelle. Utsjoen matkailuhotellin toiminta on käynnistetty uudelleen ja uutta matkailurakentamista tulee myös Tenojoen varren matkailu-yrityksiin.

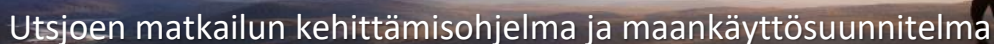
Utsjoen matkailun kehittämisessä ensisijaisina kehittämistoimenpiteinä on ohjausryhmässä hyväksytty:

- **Onnelantörmälle** Saamen sillan viereen matkailun infopisteen, ”sometuspaikan” ja taukorakenteiden toteuttaminen, Tenon rantaan maastoportaat. Kohde palvelee Utsjoen matkailun ”keskipisteenä”, taukopaikkana ja opastuskohteena Utsjoelle tullessa. Tenojoen törmä on luonteva sometuspaikka.

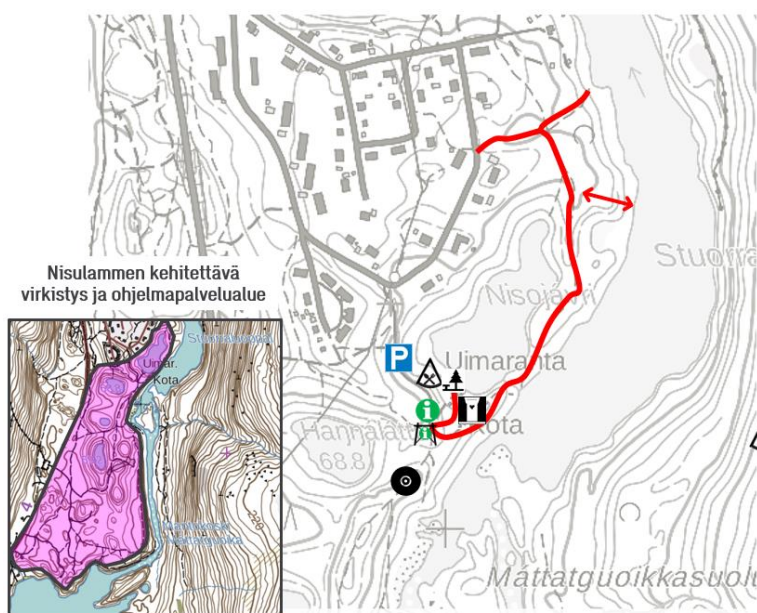


1. ONNELANTÖRMÄ – SILLAN KUVE

- Tapahtuma- ja oleskelualue
- P Pysäköintipaikka
- Opastustaulu Utsjoen matkailukohteista
- Näkymät Tenolle / sometuspaikka
- ✓ Maiseman raivaustarve
- Taukorakenteet
- Yhteys Beachvolley-kentälle ja Utsjoen rantapolulle
- Maastoportaat, pääsy Tenon rantaan



UTSJOKI



- Frisbeegolfradan kunnostus (raivaus)

-
- 3b) Ailigaslammen lähivirkistyskohte ja kuntoportaati
- 3a) Luossan polku, rantareitti ja yhteys Onnelantörmälle
- 3c) Ailigas-tunturin virtuaalinen luontopolku (ei reittiä)

3c) Ailigas-tunturin virtuaalinen luontopolku



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

- **Utsjoen Aikavaelluspolun toteuttaminen** (opastaulut, merkitseminen maastoon, taukorakenteet Härkävaaraan ja Bajimus Nammajavrille), varuste- ja ruokatoimitus palveluina. Aikavaelluspolun suunnittelu on jo käynnistetty hankkeelle saadun rahoituksen turvin. Aikavaelluspolku tukeutuu nykyisiin reitteihin ja hankkeessa reitti opastetaan nykyistä paremmin ja sen varten toteutetaan uusia taukorakenteita.



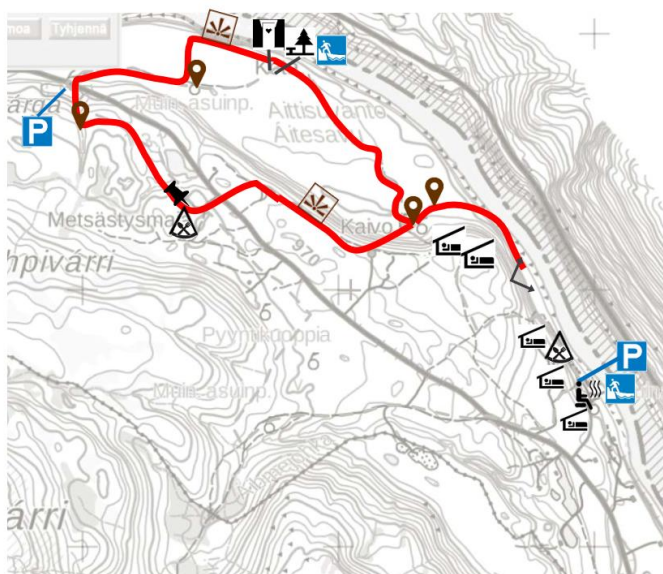
4. UTSJOEN ARKTINEN AIKAVAELLUS-POLKU

Reitin sanoittanut Ohcejoga Utsjoen Ursa ry ja astrobiologi, dosentti, Kirsi Lehto. Reitille suunniteltu 10 infotaulua.

Päiväretkeläinen tarvitsee maastoon taukopaikoille elintarvikkeita, mielellään valmiit ateriat istuinalueineen odottamaan nuotion lämpöön sekä kyydit kirkkotuvilta.

- P** Pysäköintipaikka, kyytipysäkki
- i** Opastaulu
- T** Taukorakenteet (ruokatoimitus, varustetoimitus)

- **Aittisuvannon lähivirkistyskohde**, joka tukeutuu nykyisiin reitteihin ja alueen majoituspalveluihin. Reitit toteuttaminen tien 970 tunturin puolelle mahdollistaa myös uusien palvelujen kehittämisen esim. Utsjoen Metsästysmajan yhteyteen. Suunnittelussa tulee huomioida alueelle kohdistuvat majoitusinvestoinnit.



AITTISUVANTO:

Pituus n. 6,3 km

- P** Pysäköintipaikat (hotelli, ent.maaainestenotto)
- i** Maisemallisesti ja luonnonympäristöltään kiinnostavat paikat ja kohteet
- K** Tenon varteen avattavat maisemat
- T** Taukopaikat
- R** Rantautumispaikka, majoitus (kaavan mukainen lisärakentaminen)
- S** Palvelut (mm. paja, sauna, kotaruokailu)



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

- **Jätevedenpuhdistamon alueen** kehittäminen matkailun ohjelmapalvelualueena.



JÄTEVEDENPUHDISTAMON ALUE:

- Jätevedenpuhdistamon lähiympäristö on valtion maata ja soveltuu maastoltaan matkailijayrittäjien tarpeisiin esim. poro-ohjelmiin.
- Alueen kehittämistä matkailun ohjelmapalveluille tukee myös mahdollisuus matkailutoiminnan fasiliteettien rakentamiseen.

- **Guosnjargan alueen** kehittäminen pienimuotoisen matkailun ohjelmapalvelutoiminnan alueena.



GUOSNJARGAN ALUE

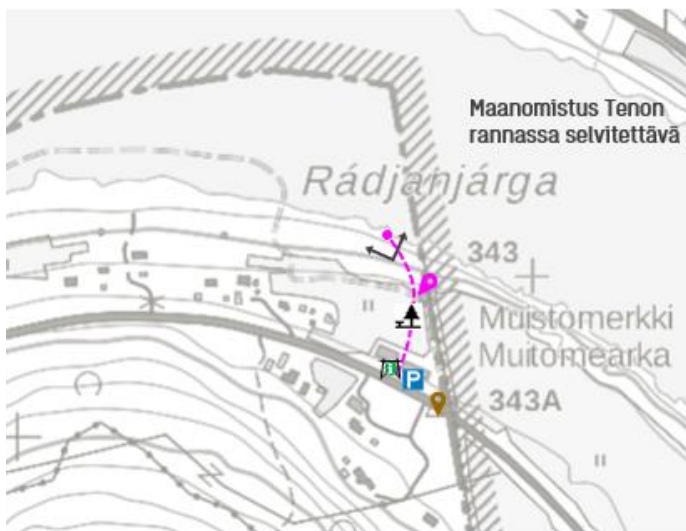
- Guosnjargan alue sijaitsee lähellä Ylä-Köngästä. Alue on maastoltaan pienimuotoiseen matkailun ohjelmapalvelutoimintaan soveltuvaa.
- Alueella on ELY-keskuksen siltavaraus, jonka tilanne on selvitettävä ennen maankäytön kehittämistoimenpiteiden tarkempaa suunnittelua.



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

Nuorgamissa matkailun kehittämisen ensisijaisina kehittämistoimenpiteinä on ohjausryhmässä hyväksytty:

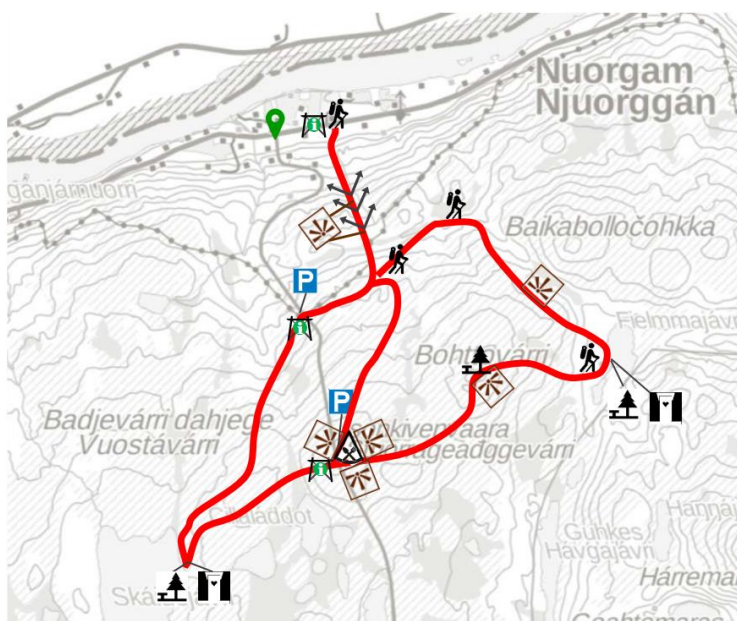
- **Suomen ja Euroopan Unionin pohjoisimpaan pisteeseen matkailun sometuspaikan toteuttaminen.** Sometuspaikka toteutetaan lähelle Tenojoen rantaa, jossa ensimmäisessä vaiheessa tehdään maiseman raivausta ja myöhemmin paikan muuta kehittämistä kuten rakenteita. Sometuspaikka on helposti saavutettavissa ja se tukeutuu lähialueen palveluihin.



1. NUORGAMIN SOMETUSPAIKKA

- Pysäköintipaikka
- Opastustaulu Nuorgamin matkailukohteista
- Maiseman raivaustarve
- EU:n pohjoinen piste
- In Finland @ top of the EU -sometuspaikka
- Taukorakenteet
- Polku Tenon rantaan – Kippis kuksasta!

- **Skaidijärven polku ja Fielmmajärven taival.** Opastus reiteille Nuorgamintieltä ja pysäköinti Pulmankijärventien varteen. Reittien varteen toteutetaan polkumerkinnot, maiseman raivaus, merkitty reitti yhteys Nuorgamin kylälle ja Lomakeskukseen ja polku- ja taukorakenteiden kunnostaminen. Isokivenvaaralle toteutetaan esteetön näköalaterassi ja taukokota sekä pysäköintipaikan laajennus.



2. SKAIDIJÄRVEN POLKU ja FIELMMAJÄRVEN TAIVAL

polku 5,8 km ja taival 7,5 km

- Pysäköintipaikka Pulmankijärventien varteen
- Opastus reitille Nuorgamintieltä ja Isokivenvaaralta kalastus- ja retkeilyopastetaulut Skaidijärvelle ja Fielmmajärvelle
- Polkumerkinnot vahvistus
- Näköalapaikka
- Taukorakenteet
- Kotaruokailu
- Viitoitus näköalapaikalle

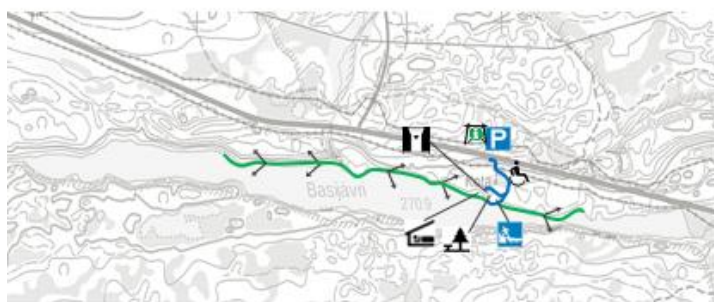


Utsjoen matkailun kehittämishankkeen ohjausryhmä ja maankäyttösuunnitelma

Karigasniemellä matkailun kehittämisen ensisijaisina kehittämistoimenpiteinä on ohjausryhmässä hyväksytty:

- **Karigasniemen sometuspaikan kehittäminen** kyläläisten äänestyksen pohjalta. Tavoitteena on, että Karigasniemeltä löydetään keskeiseltä paikalta sometuskohde, joka on myös matkailun keskipiste kylällä. Kyläläisille ja alueen vapaa-ajan asukkaille suunnatun kyselyn kautta pyritään löytämään helposti saavutettavissa oleva ja maisemallisesti edustava kohde, joka on lähellä kylän palveluja.
- **Pasijärven kehittäminen lähivirkistyskohteena.** Ensimmäisessä vaiheessa pysäköintijärjestelyt, opastaulut, rannan rakentaminen ja tuenta sekä mahdolliset taukorakenteet. Myöhemmässä vaiheessa esteettömän reitin rakentaminen maantieltä rantaan ja taukorakenteiden korjaaminen esteettömiksi. Pasijärvi voi toimia lähivirkistyskohteena sekä kyläläisille että matkailukohteena lähellä Kevonreitin lähtöpistettä.

2. PASIJÄRVEN LÄHIVIRKISTYSKOHDE



- P** Pysäköintipaikka Karigasniementien eteläpuolelle
- Kulttuurista ja historiasta kertovat opastaulut Pasijärven rannalle
- Taukorakenteet (esteettömyys huomioituna)
- Rantautumispaikkana tuettu ranta sekä tarvittaessa puulavetti veneille tai kanooteille
- Esteetön reitti rantaan, esim. puurakenteisena
- Polkujentuenta ja raivaus rantaan

- **Karigasniemen Ailikkaan nykyisen reittiverkoston kehittäminen** (opastus ja P-paikat Karigasniementien varteen ja reitin alkupisteelle, teltha-alustat maisemapaikkaan). Tukeutuminen Karigasniemen kylän palveluihin.



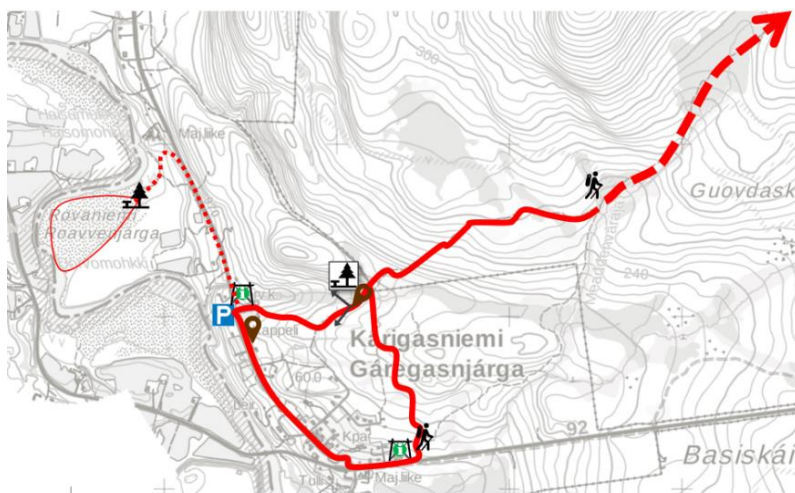
REITIT AILIGAS-TUNTURILLE

- P** Pysäköintipaikka Karigasniemen kylälle ja Karigasniementien varteen
- Opastustaulu Karigasniemen matkailukohteista ja polkuvaihtoehtoista
- Taukorakenteet
- Kotaruokailu
- Näkymäpaikat, -kohteet
- Reittikunnostus, pitkokset
- Teltpaikka, tilattavissa varusteet



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

- **Karigasniemen kylältä lähtevän reitin opastus ja pysäköintijärjestelyt.** Reittien ohjaaminen nykyistä polkuverkostoa pitkin kohti Karigasniemen Ailikas-tunturia. Tärkeää kehittämisessä on selkeä opastus Karigasniemen kylältä. Reitti palvelee sekä virkistyskäyttöä että matkailijoita lähireittinä ja tukeutuu Karigasniemen kylän palveluihin.



LÄHIREITIT TUNTURIIN

Lähireitti 3,5 km ja pidempi 6,5 km

P Pysäköintipaikkatarve

Opastustaulut lähtöpaikoille Karigasniemen matkailukohteista ja reittiopastus

Taukorakenteet (ruokatoimitus)

Näkymäpaikat, -kohteet

Reitin kunnostustarpeet

Selkeän reittimerkinnän tarve

- **Virkistytymispaikan rakentaminen Inarijoen rantaan Roavvenjargalle** (taukorakenteet, infotaulut, mahdollinen pysäköinti) esim. Leader-hankkeena. Alueen kehittäminen lähimatkailu- ja lähivirkistyskohteena, joka on helposti saavutettavissa Karigasniemen kylältä. Alueelle voidaan rakentaa myöhemmin erilaisia palvelurakenteita ja matkailun tukipalveluja.

Utsjoen matkailun maankäyttösuunnitelman yhteydessä on keskusteltu myös muiden kohteiden kehittämisestä. Lähtökohtana kehittämisessä on ollut löytää potentiaalisia matkailurakentamisen ja ohjelmapalvelutoiminnan paikkoja kylien läheisyydestä tai jo rakennettujen paikkojen yhteydestä. Uusia reittiyhteyksiä on ehdotettu vanhojen polkujen tai olemassa olevien teiden yhteyteen.

Suunnitteluprosessin kuluessa on järjestetty useita keskustelutilaisuuksia matkailuyrittäjien, Metsähallituksen edustajien (Luontopalvelut, Eräpalvelut ja Kiinteistökehitys) sekä Kaldoaivin ja Paistunturin paliskuntien edustajien kesken. Keskusteluissa ja kuulemistilaisuuksissa on pyritty löytämään kompromisseja matkailun kehittämiseksi ja sellaisia kohteita ja alueita, joista ei koidu haittaa porotaloudelle tai suojeluarvoille.

Helpointa matkailun kehittäminen on varsinaisten kylärakenteiden sisällä, vaikka sielläkin

maanomistusolosuhteet vaikuttavat rakentamismahdollisuuksiin. Utsjoen kunnalla on varsin vähän omaa maanomistusta jo rakennettujen alueiden ulkopuolella. Potentiaalisimpia alueita Utsjoen kuntakeskuksen alueella matkailurakentamiselle ovat Utsjoen matkailuhotellin ympäristö sekä jokirannat kylän yhteydessä.

Eniten keskusteluja ja intressiristiriitoja ovat aiheuttaneet ohjelmapalvelujen alueet ja ohjelmapalveluyrittäjien käyttämät reitit. Erityisesti koiravaljakkotoimintaa vastustetaan paliskuntien taholta, eikä myöskään poroajelu-reiteille tai mönkijäreiteille ole helppo löytää soveltuvia alueita. Olemassa olevat kelkkareitit ovat matkailijoiden ja virkistäytyjien käytettävissä, mutta ongelmana on kokemattomien kelkkailijoiden pääsy tunturiin jyrkiltä jokitörmiltä.

Matkailutoimintojen kehittäminen vaatii jatkossakin yrittäjien, paliskuntien, Metsähallituksen



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

organisaatioiden ja kunnan edustajien välistä jatkuvaa vuoropuhelua ja toimintojen yhteensovittamista.

YLEISIÄ KEHITTÄMISSUOSITUKSIA

Utsjoen matkailun kehittämisohjelman ja sen maankäyttösuunnitelman toteuttamiseksi on koottu joitakin yleisiä kehittämissuosituksia ja käytännön ehdotuksia, joita tulee soveltaa tapauskohtaisesti.

Neuvottelukäytäntöjen toteutus

Utsjoen matkailun kehittämiseksi on luotava toimiva ja säännönmukaisesti käytettävä neuvottelumenettely, jossa osapuolina ovat Utsjoen kunta, käsiteltävästä asiasta riippuen matkailuyrittäjät, Kaldoaivin ja Paistunturin paliskunnat sekä Metsähallituksen Luontopalvelut ja Kiinteistökehitys (tarvittaessa Eräpalvelut).

Jokainen organisaatio valitsee kokoukseen sellaisen edustajan, jolla on valtuudet edustaa koko organisaatiota. Neuvottelukäytäntöjä järjestetään säännönmukaisesti ja niissä sovitaan osapuolten kesken ajankohtaisista, matkailuun liittyvistä maankäyttö- ja muista asioista. Kokouksessa sovituista asioista laaditaan osapuolia sitovat dokumentit.

Erämaat toimivat lappilaisille merkittävänä virkistyskäytön kohteina ja niiden avulla ylläpidetään lappilaisia eränkäyntiperinteitä ja -kulttuuria. Toimintaa erämaissa ohjataan Metsähallituksen yhdessä alueen toimijoiden kanssa laatimilla, ympäristöministeriön vahvistamilla hoito- ja käyttösuunnitelmilla.

Matkailuyritykset ovat Metsähallitukselle merkittävä asiakas- ja kumppanuusryhmä. Ne toimivat usein valtion mailla ja vesillä ja näin käyttävät Metsähallituksen rakenteita tai alueita. Kun yritys käyttää liiketoimintansa hyväksi valtion maita tai rakenteita, yrityksen tulee tehdä yhteistyö- tai käyttöoikeussopimus Metsähallituksen kanssa.

Kaldoaivin ja Paistunturin erämaa-alueiden käyttö on kuvattu kyseisten alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa. Matkailutoiminnan erämaa-alueilla tulee olla pienimuotoista ja ohjattua. Metsähallitus pyrkii tekemään yhteistyösopimukset kaikkien Paistunturin ja Kaldoaivin alueilla toimivien yrittäjien kanssa. palveluvarustuksen käyttö edellyttää sopimuksen tekemistä, kun

yritystoiminta ylittää tavanomaisen jokamieskäytön. Sopimukset laaditaan Metsähallituksen kestävä luontomatkailun periaatteiden mukaisesti. Myös tapahtumien järjestäminen vaatii erämaa-alueella aina sopimuksen Metsähallituksen Luontopalvelujen kanssa.

Vastuullinen ja kestävä matkailu kaikessa toiminnassa

Utsjoen matkailua tulee kehittää vastuullisella ja kestäväällä tavalla kaikilla tasoilla ja käytännön toiminnassa. Utsjoki on mukana Visit Finlandin Sustainable Travel Finland -ohjelman pilotointivaiheessa ja vastuullisuus näkyy monin tavoin matkailun arjessa.

Utsjoen matkailun brändiä on uudistettu niin, että keskiössä on ollut työn toteuttaminen kestävästi ja kulttuurisensitiivisesti. Matkailubrändin ja matkailutoiminnan tulee saada paikallisten hyväksyntä. Utsjoella vastuullista matkailua viedään eteenpäin niin ekologisella, taloudellisella, sosiaalisella kuin kulttuurisella tasolla. Tavoitteena on vähentää matkailualan tuottamaa hiilijalanjälkeä Utsjoen alueella ja varmistaa matkailun kestävä kasvu Utsjoen alueella.

Matkailun aiheuttamia sosio-kulttuurisia haittoja paikalliseen kulttuuriin pyritään ehkäisemään ennakolta ja samanaikaisesti tavoitellaan matkailussa vähähiilisiä kestäviä toimintatapoja. Kaikesta tästä kerrotaan avoimesti matkailijoille.

Matkailua pyritään edistämään Utsjoella niin, että hyöty kanavoituu mahdollisimman pitkälti paikallisille tahoille. Tämä tarkoittaa sitä, että paikalliset pääsevät osallistumaan matkailupalvelujen tuotantoon monin tavoin.

Kestävä ja vastuullinen toimintatapa edellyttää matkailu- ja muiden toimintojen yhteensovittamista maankäytössä. Erityisesti tämä edellyttää neuvottelumenettelyä ja ennakoivaa suunnittelua jo ennen mahdollisia kaavaprosesseja ja avointa keskustelukulttuuria toimijoiden kesken.



Utsjoen matkailun kehittämisohjelma ja maankäyttösuunnitelma

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ UTSJOEN MATKAILUN KEHITTÄMI- SESTÄ

Matkailun kehittämisen tulevaisuuden näkymät Utsjoella

Utsjoella on matkailussa kaikki menestymisen mahdollisuudet ja aivan erityiset mahdollisuudet kehittyä uniikiksi matkailualueeksi, jossa matkailu on toteutettu kestäväällä ja vastuullisella tavalla. Utsjoella kohtaavat kansainvälinen ja kotimainen kysyntä, investointihalukkuus ja uudet tuotteet ja tahto kehittää matkailua keskeisenä elinkeinotoiminnan kivijalkana.

Utsjoella on juuri niitä elementtejä, joita matkailukentässä entistä enemmän kysytään: aitoja elämyksiä, luonnon läheisyyttä, vuodenaikojen vaihteluja, hiljaisuutta ja alkuperäistä kulttuuria. Tämä kaikki voidaan hyödyntää matkailussa, kun se tehdään kulttuurisensitiivisesti ja paikallisia kuunnellen.

Matkailun kehittämisen riskit

Utsjoella matkailun kehittämisen riskit kiteytyvät matkailutoiminnan tuotantotapaan ja yhteistyön ja sopimisen puutteeseen.

Jos Utsjokea lähdetään kehittämään massaturismia tavoitellen, on vaara, että alkuperäinen tuhoetaan ja ajautaan konfliktien tielle. Juuri Utsjoelle sopivat erityisen hyvin kestävän ja vastuullisen matkailun periaatteet, jossa huomioidaan paikallinen toimintaympäristö.

Utsjoen matkailun ehkä suurimpana riskinä on toimijoiden välinen kyvyttömyys yhteistyöhön, mikä ajaa yritykset investoimaan muihin kohteisiin. Utsjoella tarvitaan uusia yrityksiä, työpaikkoja ja tulomuuttajia ja matkailusektorin kehittämisen kautta tämä kaikki voi toteutua. Edellytyksenä on matkailutoimintojen sopeutuminen ja sopeuttaminen muihin toimintoihin ja kompromissien löytäminen avointen ja yhteensovittavien käytäntöjen kautta.

Loppusanat

Matkailun kehittyminen Utsjoella edellyttää käytännön toimenpiteitä. Yritysten investointien lisäksi tulee kaa-

infrastruktuurin rakentamisen kautta varmistaa, että matkailulla on suotuisa toimintaympäristö Utsjoella. On tärkeää, että tässäkin suunnitelmassa kuvattuja toimenpiteitä lähdetään viemään käytäntöön kunnan, yrittäjien, Metsähallituksen ja muiden osapuolten toimesta.



5. LÄHTEET

Visit Finland, Culture Finland – Kulttuurimatkailun katto-ohjelma. Viitattu 02/2020 <<https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tuotekehitys-ja-teemat/kulttuurimatkailu/>>

Visit Finland, Tunne asiakkaasi! Kohderyhmäopas matkailuyrityksille. Viitattu 02/2020 <https://www.businessfinland.fi/4910e5/globalassets/finnish-customers/02-build-your-network/visit-finland/julkaisut/tunne_asiakkaasi_kohderyhmaopas-matkailuyrityksille_visit-finland.pdf>

Matkailutilastot: Visiittori.fi Tutkimus- ja analysointikeskus TAK Oy, 2020

Tilastokeskus matkailutilastot, 2019

6. LIITTEET

1. Matkailun kehittämisohjelma
2. Matkailun toimenpideohjelma ja kustannusarviot
3. Matkailun maankäytön esimerkkilaskelmat
4. Matkailun maankäytön kehittämissuosituks